

20.2.2018

לכבוד
מר אביחי מנדלבליט
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
בפקס: 02-6467001

לכבוד,
מר אריה מחלוף דרעי
שר הפנים
ירושלים
בפקס: 02-5666376

שלום רב,

הנדון: שמות רחובות ומספרי מבנים באום אל פחם

הריני לפנות אליכם בשם חה"כ יוסף ג'בארין, שהינו גם תושב העיר אום אל פחם, בעניין אי אישור משרד הפנים לשמות רחובות בעיר אום אל-פחם, וזאת כמפורט להלן:

1. העיר אום אל פחם מונה כ-60,000 תושבים ולמרות היותה אחת הערים הערביות הגדולות, לרחובותיה טרם ניתנו שמות והמבנים טרם סומנו במספרים. היינו, בעיר אין כתובות בכלל.
2. לצורך כך, וכידוע לכם, השלימה העירייה לפני מספר שנים פרויקט רחב של בחירת שמות רחובות ומתן מספרים למבנים, במסגרתו נבחרו 301 שמות לרחובות, אותם העבירה העירייה למשרד הפנים לצורך יידועו.
3. לחה"כ ג'בארין נודע, שמשרד הפנים "אישר" 241 מ-301 השמות שהוגשו, כאשר ישנם מספר שמות נותרים שעדיין נבדקים ע"י המשרד מזה זמן רב.
4. בין השמות שנבחרו ע"י העירייה ואשר משרד הפנים טרם אישר, ניתן למצוא אישי תרבות פלסטינים בולטים דוגמת המשורר מחמוד דרוויש; של יו"ר הרשות הפלסטינית לשעבר וזוכה פרס נובל לשלום יאסר עראפת; ושל ראשי עיריית אום אלפחם לשעבר שנבחרו ע"י התושבים.

החובה למתן שמות לרחובות נתונה רק לעירייה

5. נבקש לטעון כי למשרד הפנים אין סמכות לאשר, לעכב או לסרב לשמות של רחובות וכי אין חקיקה מפורשת המסמיכה אותו לקבוע תכנים בעניין זה. בחירת שמות היא אחת מהחובות המוטלות על עירייה לפי פקודת העיריות [נוסח חדש], הקובע בסעיף סעיף 235(א), כי:

"235. בענין רחובות תעשה העירייה פעולות אלה:

[...]

(4) (א) תקרא שמות לכל הדרכים, הרחובות, הסמטאות והככרים, או

תשנה שמותיהם כשיש צורך בכך, בכפוף לאמור בסעיף 235א, ותדאג לקביעתם במקומות בולטים ולסימון הבניינים במקומות אלה במספרים;”

6. מכח פקודת העיריות, הותקנו תקנות העיריות (מתן מספרים ושמות לרחובות וסימון בתים במספרים), תשל"א-1971, אשר קובעות בתקנה 8 שכותרתה "הודעה לשר" כדלקמן:
"8. (א) עירייה **תודיע** לשר תוך 10 ימים על מתן מספר ושם לרחוב על שינוי מספר ושם של רחוב ועל קביעת מספרים לבתים ברחוב."
כמו כן, בחוזר מנכ"ל משרד הפנים 7/2009 מתוארים דינים אלה באותה הצורה, כאשר מצוין כי על רשות מקומית להודיע לשר על מתן מספר ושם לרחוב.
8. עינינו הרואות, כי הוראות החוק הרלוונטיות מחייבות את העירייה לתת שמות לרחובות, דרכים וסמטאות וכי עליה להודיע למשרד הפנים אודות השמות שנבחרו. מעבר לחובת היידוע למשרד הפנים, הוראות הדין אינן מסמיכות את שר הפנים לאשר או לדחות החלטת עירייה להעניק שמות לרחובות. לכן, בהיעדר סמכות מפורשת ומנגנון מפורש להפעלתה, לא ברור על פי אילו אמות מידה משרד מעכב מתן עמדתו ביחס לשמות הרחובות בעיר.
9. בנוסף ובאשר לשמות הרחובות שנתרו ללא אישור, כמו של מחמוד דרוויש ויאסר ערפאת, קיים חשש כי העיכוב נוצר בשל היותן של אישיות אלו "בעייתיות" מבחינתו של משרד הפנים, וזה עלול להשתמע כהתכחשות לחשיבותן של אישיות אלו לזהותם ותרבותם של תושבי העיר, ולעצם קיומו של נרטיב ומורשת ייחודית משלהם, שאינה זהה לזו של קבוצת הרוב.
10. הדבר מקבל משנה תוקף בהעדר כל מניעה חוקית להנצחת מנהיגים ואישיות אלו. הרי אין כל הוראה בדין הקובעת כי מחמוד דרוויש או יאסר ערפאת או ראשי העירייה לשעבר, הינם אישיות שלא ניתן להנציחם בכל דרך שהיא, כולל הנצחה באמצעות הענקת שמות רחובות על שמם.
11. בנוסף, ההתנגדות לשמות רחובות פוגעת בחופש הביטוי באופן בלתי מידתי. בהקשר זה ראוי להפנות לעניין **נאסר** (בג"ץ 4531/91 **נאסר נגד רשם העמותות**, פסק דין מיום 25.8.94), שם נקבע כי התנגדות רשם העמותות לשם שבחרה העמותה "עמותה ישראלית פלסטינית לזכויות האדם", בטענה של חשש להטעיית הציבור, הינה בלתי חוקתית שכן היא פוגעת בחופש הביטוי של העמותה וזאת בלא שנתקיימו המבחנים שנקבעו בפסיקה לאישור הפגיעה בזכות חוקתית זו: מבחן הודאות הקרובה לפגיעה בביטחון המדינה שלום הציבור. כמו כן נקבע בעניין **נאסר**, כי גם כאשר מוענקת סמכות בחוק לרשות מנהלית לפגוע בחופש הביטוי, הרי יש להפעיל סמכות זו באופן מצמצם מאוד ולאחר עריכת איזון נאות בין האינטרסים השונים ובהתאם לתכלית החוק. על הלכה זו המחייבת פרשנות מצמצמת של חוק המאפשר פגיעה בחופש הביטוי, חזר בית המשפט העליון לאחרונה בפסק הדין שדן בחוקתיות החוק המכונה "חוק החרם" (ראו: בג"ץ 5239/11 **אורי אבנרי נגד הכנסת**, פסק דין מיום 15.4.2015). ההלכה זו נכונה כאן, כאשר מקל וחומר אין כלל סמכות בחוק המאפשרת לשר הפנים שלא לאשר שמות רחובות המוצעים ע"י העירייה.

12. יצוין, כי גם בעניין התמיכה התקציבית לקבוצות שונות והחלת עקרון השוויון הגמור ביניהן ציין השופט זמיר: "בחברה דמוקרטית זכות היא לקבוצות שונות בציבור, לרבות קבוצות מיעוט דחיות, לבטא את עצמן בתחום התרבות, הדת והמסורת, כל קבוצה בדרכה. איש באמונתו יחיה. לא זו בלבד. יתרון הוא גם לחברה, שיש בה מגוון של תפיסות, אורחות חיים ומוסדות. המגוון מעשיר. הוא מבטא מציאות חיים; הוא תורם לשיפור החיים; הוא נותן משמעות מעשית לחופש". בג"ץ 98/1438 התנועה המסורתית נ' השר לענייני דתות, פ"ד נג(5) 337, 376-377

13. התוצאה בפועל של העיכוב באישור מטעם המשרד לשמות הנ"ל, היא עיכוב ביישום הפרויקט עליו עמלה העירייה במהלך השנים האחרונות ושמטרתו יצירת כתובות בעיר לרווחת התושבים, ובכך להביא לפתרון סוגייה קשה ממנה סבלו התושבים מזה שנים רבות.

14. העובדה כי הרחובות בעיר טרם סומנו במספרים ובשמות גורמת לקשיים מעשיים רבים עבור התושבים מבחינת הדיוור והניווט. בגלל העדר סימון כאמור, לא ניתן לציין כתובות מדויקות ועל כן משלוחי הדואר למיניהם נשלחים לפי רישום שם היישוב בלבד. כך למשל, מסמכים רבים רשמיים ואחרים שמוענו לתושבי העיר, או שאינם מגיעים ליעדם או שמתעכבים מלהגיע ליעדם וכשמתקבלים ע"י הנמען כבר אין להם תוקף או שכבר אין בהם צורך. במקרים אחדים לא מתקבלים מסמכים רשמיים ממשרדים ממשלתיים שונים, כגון תעודות זהות ממשרד הפנים, או רישיונות נהיגה ורישיונות רכב ממשרד התחבורה. במקרים אחרים, מתקבלות הודעות בדבר תשלומי קנסות באיחור רב או שלא מגיעות לידי הנמענים בכלל. כך גם הודעות לבחור עבור השתתפות בבחירות ארציות או מקומיות לעתים לא מגיעות ליעדן.

15. במקרים רבים אלו, שרק חלקם תואר לעיל, נגרמים נזקים ממוניים רבים לנמענים בעקבות אי קבלת מסמכים. למשל, אלו אשר לא מקבלים את דרכוניהם בזמן או שלא מקבלים אותם כלל נאלצים לעתים לוותר על חופשות שכבר שילמו תמורתם. דוגמא נוספת היא כאשר תושבים שלא מקבלים הודעות בדבר ביצוע תשלומים שונים, ולא משלמים את חובותיהם במועד או בכלל כתוצאה מכך, נאלצים לשאת בתשלום בתוספת ריבית גבוהה, לשלם קנסות, ואף להתמודד עם עיקולים המוטלים על חשבונות הבנק שלהם בעקבות אי-תשלום.

16. בשל מצב הדברים עד היום, נאלצים התושבים לגשת על חשבון זמנם האישי ולאסוף בכוחות עצמם את דברי הדואר ממרכזי דואר ברחבי העיר; ואף לדאוג לחלוקה נכונה של דברי הדואר בינם ובין עצמם. ואף למרות פרקטיקה זו - דברי דואר רבים אינם מגיעים למענם בזמן או בכלל.

לאור האמור לעיל, הנכם מתבקשים לפעול בהקדם האפשרי ולהודיע לנו על אישור שמות הרחובות כפי שהוגשו על-ידי העירייה ללא כל דחוי נוסף.

בכבוד רב,

סאוסן זהר, עורכת - דין